

ARTHUR CONAN DOYLE

Arthur Conan Doyle 1859 yılında, Edinburgh'ta dünyaya geldi. Aynı şehirde 1881 yılında Tıp Eğitimi tamamladı. Katıldığı savaşlarda ve yazın hayatında mesleği hep büyük rol oynadı. İngiliz edebiyatının en büyüklerinden oldu. Efsanevi kahramanı Sherlock Holmes, kıtalar aşan şöhrete kavuştu ve dünya çapında polisiye edebiyatın bugünkü konumuna erişmesinde büyük rol oynadı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında kalemini müttefik cephesinin zaferine adadı. 1930 yılında hayata gözlerini yumdu.

RECEP YILMAZ

1975 yılında Üsküdar'da doğdu. AÜ Bilgi Yönetimi bölümünden onur derecesiyle mezun oldu. 2004 yılından beri TV, Sinema ve Yayın dünyası için tercüme yapımakta, edisyonlar hazırlamaktadır.

Tercümeleeri:

Anton Çehov, Kuşçu; A. Strugatski&B. Strugatski, Uzayda Piknik (Roadside Picnic); John Foster Fraser, Sultan II. Abdülhamid Döneminde Balkanlarda Kaos (Pictures From The Balkans); R. A. Nicholson, Sufiler (Mystics of Islam); Jack London, Beyaz Diş (White Fang); John D. Caputo, Hakikat (Truth); João de Pina-Cabral, Dünya (World: An Anthropological Examination); Sebastian Barry, The Secret Scripture; Charles S. Ryan, Plevne'de Erzurum'a Kızılın Emri Altında (Under The Red Crescent); Stanley Lane-Poole, Selâhaddin ve Kudüs Krallığı'nın Düşüşü (Saladin and the Fall of the Kingdom of Jerusalem); Ira M. Lapidus, Ortaçağın Sonlarında Müslüman Şehirleri (Muslim Cities in the Later Middle Ages); İbrahim Kalın, Makaleler; Heather Boushey, Unbound: How Inequality Constricts Our Economy and What We Can Do about It

Osmanlıcadan sadeleştirerek yayına hazırladığı eserler:

Yıldız'da Neler Gördüm / İsmail Müştak Mayakon; Siyasi Hatıralarım / Şeyhülislâm Cemâleddin Efendi; Hikemü'l-Atâiyye / İbn Atâullah el-İskenderi (Trc. Saffet Yetkin)

Arthur Conan Doyle

ÜÇ CEPHEYE ZİYARET

Tercüme: Recep Yılmaz

ÜÇ CEPHEYE ZİYARET

KUTADGU / KÖK - TARİH - SAVAŞ

Yayınevi Editörü : Ramazan Serhat Aslan
Yayın Yönetmeni : Muhammed Yasin Can
Yayınevi Ser. Nu. : 53697

Üç Cepheye Ziyaret: Birinci Dünya Savaşında İtilaf Ordularına Bir Bakış
A Visit To Three Fronts

ISBN | 978-605-71981-9-8

Kutadgu Yayınları'nın 9. eseridir.

Arthur Conan Doyle tarafından kaleme alındı.

Recep Yılmaz İngilizceden çevirisini yaptı.

Nihal Arslan metnin çeviri editörlüğünü üstlendi.

Ramazan Serhat Aslan son okumasını gerçekleştirdi.

Kapak **Zeyd Karaaslan** tarafından tasarlandı.

Mizanpaj **Duran Aydos** tarafından yapıldı;

metinde 11 punto Baskerville fontu kullanıldı.

1. Baskı, 1. Edisyon, Ekim 2023, İstanbul

© Eserin tercümeden doğan yayın hakları Kutadgu Yayınları'na aittir.

Baskı, Yılmaz Basımevi (Mat. Ser. Nu: 49749)

KUTADGU

Aziz Mahmud Hüdayi Mah. Tepsi Fırını Sok. No:9/3

Üsküdar/İstanbul

0 850 304 17 58

kutadgu.com.tr

iletisim@kutadgu.com.tr

@kutadgu_m (twitter, instagram, youtube)

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
Önsöz	11
FLAMAN TOPRAKLARI: İNGİLİZ CEPHESİ	13
FLAMAN ÇAYIRI	15
I YPRES VE ALMAN TOPÇULARI	25
ALPLERDE AMANSIZ MÜDAFAA: İTALYAN CEPHESİ	33
II KUZEYDE BİR GEZİNTİ	35
MES ENFANTS: FRANSIZ CEPHESİ	49
III SOİSSONS HARABESİ	51
GENERALLERLE BİR GEZİNTİ	61
EK: FOTOĞRAFLAR	7
<i>Müzik Listesi</i>	77
<i>Atf ve Bilgi Sayfası</i>	78

Arthur Conan Doyle.

Sunuş

İkinci Dünya Savaşı topyekûn harbin en büyük örneği olması bakımından bir nevi devamı niteliğinde olduğu Birinci Dünya Savaşından çok daha rağbet gördü ve daha çok esere konu oldu. Filmlerden belgesellere, romanlardan monografilere kadar hemen her alanda, görsel malzeme bolluğunun da avantajıyla İkinci Dünya Savaşı günümüzde prezantabl tarihin en yaygın örneğini teşkil ediyor.

Türkiye’de de benzer şekilde farklı yayınevleri bünyesinde İkinci Dünya Savaşına dair birçok seriye imza atılmış ve ciddi bir külliyat oluşturulmuştur. Öte yandan Birinci Dünya Savaşına dair yapılan yayınlar ise neredeyse sadece Çanak-kale cephesi ve Suriye-İrak cephesiyle sınırlı kalmış yada sadece savaş sonrası oluşan yeni dünyayı inceleyen eserler ön plana çıkmıştır. Oysa Birinci Dünya Savaşı, savaş tarihinin en önemli milatlarından birisi olması bakımından belki de İkinci Dünya Savaşından daha çok ilgiyi hak etmektedir.

Kutadgu’da ilk günden itibaren uzun soluklu bir Birinci Dünya Savaşı serisi hazırlamayı planlıyordum. Bu seri var olan literatürü tekrarlamayacak, savaşı Türk-Batı çatışmasından öteye taşıyıp geniş ölçekte sergileyecek ve savaş tarihi çalışmalarına katkı yapmak üzere keyifli okumalar sunacaktı. Takdir edersiniz ki böylesine bir seri uzun soluklu ve istikrarlı bir yolculuğu da şart koşuyor. Bu yolculuğun ilk kitabını meşhur İngiliz yazar Arthur Conan Doyle’un kaleminden çıkan ve Recep Yılmaz tarafından Türkçeye ilk kez çevrilen Üç Cepheye Ziyaret olarak belirledik.

Üç Cepheye Ziyaret tam da belirttiğim hedeflere uygun şekilde, kısa fakat oldukça doyurucu bir anlatıya sahip. Arthur

Conan Doyle, 1916 yılında İtalyan makamlarının ricası üzerine bir cephe ziyaretine çıkmayı kararlaştırıyor. Esaslı bir gözlem ve kıyas için yazar aynı geziyi İngiliz ve Fransız birliklerine de yapmak istiyor ve yetkili makamlar tarafından bu isteği kabul ediliyor. Bunun üzerine Doyle, 1916 yazında İtilaf devletlerinin üç farklı ordusunu ziyaret etme ve orduların durumunu doğrudan cepheden bildirme imkanına kavuşuyor.

Yazar, bu gezileri boyunca İngiliz ordularını Flaman topraklarında, İtalyan ordularını Kuzey İtalya'da Alplerde ve Fransız ordularını Doğu Fransa'da gözlemliyor. Yazar, cephe ziyaretlerinde orduları ve cepheleri birbiriyle kıyaslıyor, savaş ortamının atmosferini ustalıkla bir biçimde okura aktarıyor. Askerlerin ruhsal durumu, cephelerin konumlanması ve taktiksel vazifeleri, her bir birliğin kendine ait hikayeleri, teşkilatlanma becerileri, askeri kahramanlıklar, savaştan etkilenen şehirler ve köyler ve daha niceleri. Doyle bu kısa eserinde bu saydıklarımın hepsine değinmeyi başarıyor. Yazarın bu gezilerine her rütbeden asker eşlik ediyor, özellikle Fransız cephesinde savaşın seyrinde etkili generaller birlikte gezmesi Doyle'un eserine değer katıyor.

Kitabın dilinde, tipik üstenci İngiliz üslubunun kaçınılmaz nüansları da yer alıyor. Kitap boyunca İtilaf devletleri için savaşan Afrikalılar, Boşnak ve Hırvatlar ve diğer Batılı olmayan milletler Doyle'un içkin ırkçı üslubundan nasibini alıyor. Öte yandan Doyle İtilaf devletlerinin, iç siyasetteki muhalif fikirler nedeniyle yıpranmasına karşı bir dil takınıyor ve hem İtalyanları müttefiklerine sadakatlerinden ötürü hem Fransızları üstün çabalarından ötürü sıklıkla övgüyle betimliyor.

Kutadgu'nun Birinci Dünya Savaşı serisi böylece başlamış oldu. Güzel bir yolculuğa çıktığımızdan eminim. Hep birlikte, hatırı sayılır bir serinin oluşumuna şahit olmak dileğiyle.

R. Serhat Aslan
Ekim, 2023

Önsöz

İtalyan makamları 1916 yılının Mayıs ayında, Büyük Britanya'dan müstakil bir gözlemcinin gelip cephelerini ziyaret etmesini ve izlenimlerini yazmasını istediler. Tam o sıralarda, ağır topçu birlikleri tarafından desteklenen Avusturyalıların aniden bastırması yüzünden cesur ve becerikli müttefiklerimiz Trentino'dan geri çekiliyordu. Bu görevi benim üstlenmem istendi. Görevimi hakkıyla yerine getirebilmek için evvela İngiliz cephelerini ziyaret etmeme izin verilmesini şart koştum; böylelikle diğer cepheleri mukayese edebilecek bir nirengi noktam olabilecekti. Savaş Bakanlığı bu talebimi onayladı. Daha sonra Fransız cephesi için de ziyaret izni aldım. Savaşın en şiddetli yaşandığı dönemde, üç büyük Batılı müttefikin muharebe hattını ziyaret etmek benim için bulunmaz bir nimetti. Bu savaş mahallindeki tecrübelerimi, hürriyet ordularının en sol kanadını tarumar eden küçük Belçika ordusunu görerek tamamlayabilmek elimde olsaydı keşke...

Tecrübelerim ve izlenimlerim bu kitapta takdim edilmiştir. Kurnaz düşmanımızın seve seve kıskırttığı yanlış anlamaları ve karşılıklı istiskalleri önlemede burada yazanların küçük de olsa bir tesiri olabilir

Arthur Conan Doyle
Crowborough
Temmuz 1916

FLAMAN TOPRAKLARI
İNGİLİZ CEPHESİ

I

It's a Long Way to Tipperary, Albert Farrington

Flaman ayı

Cepheden yazmak hiç de kolay bir iŐ değil. Konu hakkında birkaç kelam edebilecek kibar fakat acımasız bazı beyefendilerin bulunduğunu ve onların varlıklarının üsluba biraz rahatlık kattığını biliyorsunuz. Fakat her Őeyden evvel, vicdanınız ve akliseliminiz size iki kere sansür uyguluyor; bu da, diğer bütün okuyucular ümitlerinizi boŐa çıkarırsa, en dikkatli okuyucuları Karargah yakınlarında bulabilmenizi sağlıyor. İyi niyetli bir gezginin eskilerde yazdığı eğitici bir hikaye bugün hala anlatılır. Hikayeye göre, kendi halinde ve huzurlu Jamais köyüne büyük topların gelmesinden bu gezgin büyük bir memnuniyet duymuŐ ve üç gün sonra ilginç bir tesadüf eseri Jamais köyü haritadan yok olmuş, taŐ üstünde taŐ kalmamıŐ.

Daha evvel de askerlerle birlikte harp meydanlarında bulunduğum olmuŐtu fakat hiçbir zaman dünkü kadar tecrübelerle ve izlenimlerle dolu bir gün geçirmemiŐtim. YaŐadıklarımın bazılarını okuyucuya az da olsa nakledebiliyorum ve Őayet anlattıklarım bir gün Karargahtaki o beyefendinin gözüne çarparsa, onu biraz keyiflendirecektir. Edindięim izlenimler arasında en çarpıcı olanı, ordunun son derece vakarlı özgüveni ve teşkilatlanma, idare, malzeme ve personel hususlarındaki fevkalade verimliliğiydi. Bir gün içinde pek çok insanla tanıştım; bir ordu komutanı, bir kolordu komutanı, iki tümen komutanı, pek çok rütbeden kurmay subay... Ve hepsinden önemlisi, Britanya'nın yetiŐtirdięi iki çok büyük adam olan bir er ve alay subayıyla defalarca karŐılaŐtım. Her yerde ve herkesin yüzünde aynı cesaret okunuyordu. Saçma sapan vicdanları yüzünden elini taŐın altına koymaktan

imtina eden yarı çılgın tipler dahi umumi vaziyetten etkilenip gözünü budaktan esirgemez hale geliyor gibiydi. Yolun kenarında canla başla çalışan, çoğu gözlüklü bir grup adam gördüm. Bunlar siper kazmak için gönüllü olacaklar.

Aramızda kötümserler varsa da, işini yapanlar arasında böylelerine rastlanmıyor. Kimse aptalca cesaret gösterilerine tevessül etmiyor, kimse düşmanı hafife almıyor, ancak yapmakta oldukları işe azami özen gösteriyorlar ve bu da gözlemciye ilham veriyor. Bu yiğit delikanlılar şu anda Britanya'yı koruyor. Britanya'nın da gelecekte onları korumasını sağlamalıyız. Zira bu konudaki sicimiz pek parlak değil. Bu durum değişmeli. Subaylar ve erler milletimizin koruyucularıdır. Sosyalizm bana hiçbir zaman cazip gelmedi fakat servet vergisini hafifletmek için, bu adamların halk davasına ayırdıkları zamanlarının veya sağlıklarının ceremesini çekeceğini düşünseydim hemen yarın Sosyalist olurdu.

“İn arabadan. Burada durmasın. Vurulmuş olabilir.” Bir kurmay subayın söylediği bu sözler, bir şeylerin yaşanacağına dair size ilk fikri veriyor. O zamana kadar, Aldershot nüfusunun pis yollarına sökün ettiği Walsall'un kara topraklarından arabayla geçmiş olabilirdik. “Şu miğferi takın. Başınızdaki şapka Almanları kızdırır.” Bu sözler, giymeye hakkım olan yegane üniformaya yönelik nezaketsiz bir kinayeydi. “Şu gaz maskesini takın. İhtiyacınız olmayacak ama emir böyle. Gelin benimle!”

Çayırılık bir alanı geçip bir siperle girdik. Siper, ölü mıntıkanın olduğu yerlerde tekrar yüzeye çıkıyor. Böyle bir noktada, duvarına patlamamış bir top mermisinin saplandığı eski bir kilise var. Bir asır sonra halk o top mermisini görmek için burayı ziyaret edecek. Siper daha sonra, ucu bucağı görünmeyen bir yolda devam ediyor. Ayağımızın altı kaygan kil...

Postallarımın altı çivili değil, kafamda demirden bir çanak var ve güneş tepemde parlıyor. O yürüyüşü asla unutmayacağım. Yolun kenarından on tane telefon hattı çekilmiş. Kil duvarların ötesinde berisinde kocaman devedikenleri ve başka bitkiler büyümüş. Cephe hatlarımız son derece hareketsiz. Ara sıra bazı dağınıklıklar göze çarpıyor. “Top mermileri” diyor subay, kısaca. Önümüzde ve bilhassa arkamızda top sesleri iştiliyor fakat etrafımızda çalışan güleç askerler sayesinde tehlike bize uzak görünüyor. Hırpani ve kirli kıyafetler içindeki bir grup delikanlının yanından geçtim. Omuzlarına bakınca, devlet okulu taburundan oldukları anlaşılıyordu. “Ben de sizi subay sandım çocuklar” dedim. “Değiliz bayım; böylesi daha çok hoşumuza gidiyor” dediler. “Sizler için güzel bir anı olacak. Hepimiz size müteşekkirim” diyerek karşılık verdim.

Selam verdiler, biz de yanlarından geçip gittik. Yüzleri, kricket oynayan çocukların yüzü gibi körpe ve esmerdi. Fakat yoldaşları farklı tipte adamlardı; sert, güçlü, haşin yüz hatlarına ve garip olaylara şahit olmuş adamların gözlerine sahiplerdi. Bunlar görüp geçirmiş dağlılardı. Devlet okullarından gelen genç yoldaşlarının ise hayattan beklentileri vardı.

O ana kadar sadece iki kil duvar geçmiştik. Fakat şimdi başımızın üzerinde uçan tayyareyi görünce, bitmek tükenmek bilmeyen rutubetli yürüyüşümüz bize zor gelmemeye başladı. Tayyare, etrafında bombalar patladıkça sakin sakin uçuşuna devam ediyor, mavi gökyüzünde zarif bir güzellik oluşturuyordu. Şimdi bir kez daha geçti. Arkasından bir kez daha... Bütün sabah havada süzülüp bir yerlere tarruz ettiklerini gördüm fakat Almanlardan hiçbir iz yoktu. Neredeyse her zaman böyle olduğunu söylediler; hava hâkimiyeti bizdeymiş ve sabahın erken saatleri haricinde